

ТЕМА 8. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, НАУКОВІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

- 8.1. Ресурси аграрних підприємств: теоретичні аспекти.*
- 8.2. Ресурсний потенціал аграрних підприємств та ефективність його використання.*
- 8.3. Фінансово-кредитне забезпечення аграрних підприємств.*
- 8.4. Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі.*
- 8.5. Агроінновації – важливий важіль розвитку сільського господарства.*
- 8.6. Державна політика щодо аграрної освіти та кадрового забезпечення сільськогосподарського виробництва.*
- 8.7. Наукове підґрунтя розвитку аграрного сектору й інформаційне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.*
- 8.8. Розвиток сільських територій - один із визначальних пріоритетів аграрної політики.*

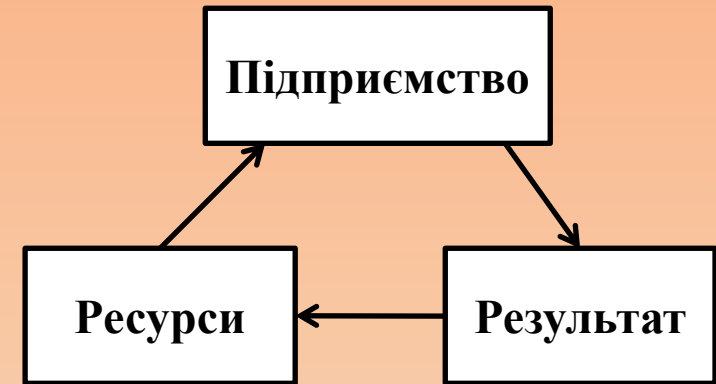
*Сергієнко Анна
Група БА-191*

8.1. РЕСУРСИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.

РЕСУРСИ – запаси, цінності, можливості та джерела їх формування.

Класифікаційна ознака	Види ресурсів				
За походженням	Первинні		Вторинні		
За вичерпністю	Вичерпні		Невичерпні		
За рівнем вивченості	Прогнозні	Виявлені	Вивчені		
За доступністю для використання	Доступні	Резервні	Недоступні		
За характером використання	Одноцільового використання		Багатоцільового використання		
За способом використання	Споживані		Застосовувані		
За залученням до господарського обігу	Дійсні (реальні)		Можливі (потенційні)		
За фізичним змістом	Матеріальні	Технічні	Трудові		
	Фінансові	Інформаційні			
За економічною природою	Ресурси-активи		Ресурси-пасиви		
За здатністю до відтворення	Відтворювані	Частково відтворювані	Невідтворювані		
За здатністю до поновлення	Поновлювані	Частково поновлювані	Непоновлювані		
За дефіцитністю	Недефіцитні	Дефіцитні	Високо дефіцитні		
За потребою у збереженні	З дуже низькою потребою		З низькою потребою		З середньою потребою
	З високою потребою		З надзвичайно високою потребою		
	З дуже низькою потребою		З середньою потребою		З високою потребою
	З низькою потребою		З високою потребою		З надзвичайно високою потребою
	З середньою потребою		З високою потребою		З надзвичайно високою потребою

Місце ресурсів у системі управління підприємством

8.1. РЕСУРСИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.

Основні ресурси, що використовуються аграрними підприємствами

Головними факторами забезпечення ресурсами слугують такі основні умови ведення господарської діяльності:

Наявність
плану
розвитку

Чітко
окреслені
цілі підпр.

Орг. процесу
руху мат.
ресурсів

Проведення
аналізу
середовища

Створення
ресурсної
бази

Наявність
моделі форм.
і викор.
ресурсів

Здатність до
ведення піпр.
діяльності

8.2. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ.

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ – сукупність трудових, природних і матеріальних елементів, сукупність працівників, матеріальних і нематеріальних засобів, фінансів, об'єктів і явищ природи, які можна використовувати за сучасного технічного рівня розвитку для здійснення аграрного виробництва.

Площа сільськогосподарських угідь в Україні в 2000-2019 рр., тис.

	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
С/г угіддя	41827,0	41722,2	41576,0	41507,9	41504,9	41489,3	41329,0	41310,9
з них рілля	32563,6	32451,9	32476,5	32541,3	32543,4	32544,3	32698,5	32757,3
сіножаті	2388,6	2429,2	5481,9	2406,4	2402,9	2399,4	2294,4	2283,9
пасовища	5521,3	5521,3	2410,9	5434,1	5430,9	5421,5	5282,6	5250,3
перелоги	421,6	419,3	310,2	233,7	230,6	229,3	190,5	166,7
багаторічні насадження	931,9	900,5	896,5	892,4	897,1	894,8	863,0	852,7

8.2. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ.

Матриця SWOT– аналізу розвитку галузі рослинництва аграрного сектору України

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> - вигідне географічне та геополітичне розташування; - сприятливий для ведення сільськогосподарської діяльності клімат; - наявність родючих ґрунтів; - низька вартість робочої сили; - потужні експортні позиції галузі.	<ul style="list-style-type: none"> - недосконалість і неоднозначність нормативно-правової бази щодо запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення; - низька частка переробки сировини; - несистемність державної підтримки; - погіршення якості ґрунту внаслідок інтенсивного використання земель; - збільшення обсягів внесення мінеральних добрив і скорочення внесення органічних; - монокультуризація галузі рослинництва; - зміна кліматичних умов.
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ul style="list-style-type: none"> - посилення інвестиційної активності галузі; - підвищення урожайності культур на засадах органічного землеробства; - збільшення експорту агропродукції із високою доданою вартістю; - розвиток виробництва нових видів продукції і вихід на нові ринки (льон, органічна продукція); - інноваційний розвиток галузі	<ul style="list-style-type: none"> - відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення в сучасних умовах може спричинити розвиток негативного латиноамериканського сценарію організації землекористування; - відтік трудових ресурсів; - зниження потенціалу врожайності культур внаслідок високого рівня хімізації ґрунтів; - рейдерські захоплення майна

8.3. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ – це процес забезпечення діяльності суб'єкта господарювання необхідними фінансовими ресурсами різними методами, з використанням різних інструментів.

Джерелами поповнення власних обігових коштів можуть бути:

реінвестування прибутку

скорочення тривалості виробництва продукції тваринництва

впровадження новітньої техніки і технології

скорочення терміну зберігання матеріальних ресурсів

зменшення складських запасів продукції, готової до реалізації

організація переробки с/г сировини безпосередньо на аграрних підприємствах

скорочення часу перебування обігових коштів у грошовій формі

8.3. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.

Методи фінансового забезпечення аграрних підприємств

Методи та інструменти фінансового забезпечення аграрних підприємств

Методи	Інструменти
1. Самофінансування	Виручка від реалізації Аграрні розписки
2. Кредитування	Банківський кредит Кредиторська заборгованість Кредити кредитних спілок Кредити кооперативних банків Кредити Аграрного фонду
3. Страховання	Страхові відшкодування
4. Державне фінансування	Програми здешевлення відсоткових ставок за кредитами Програми відшкодування страхових тарифів Відшкодування за екологічними програмами Компенсації за лізинговими операціями Пільги з оподаткування
5. Інвестування	Емісія цінних паперів (облігацій, акцій) і вихід на фінансові ринки

8.3. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.

Класифікація фінансового забезпечення за розміром аграрних підприємств, організаційно-правовою формою та напрямом використання

Ознака	Види фінансового забезпечення
1. За розміром об'єктів (площею сільгоспугідь чи за чистим доходом)	Фінансове забезпечення крупних підприємств та агроформувань Фінансове забезпечення середніх підприємств Фінансове забезпечення малих підприємств
2. За організаційно-правовою формою	Фінансове забезпечення середніх підприємств Фінансове забезпечення малих підприємств Фінансове забезпечення господарських товариств Фінансове забезпечення фермерських господарств Фінансове забезпечення приватних підприємств Фінансове забезпечення кооперативів Фінансове забезпечення державних підприємств
3. За напрямом використання	Фінансове забезпечення поточної діяльності Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності
4. За видами господарських формувань	Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств Фінансове забезпечення фермерських господарств Фінансове забезпечення господарств населення

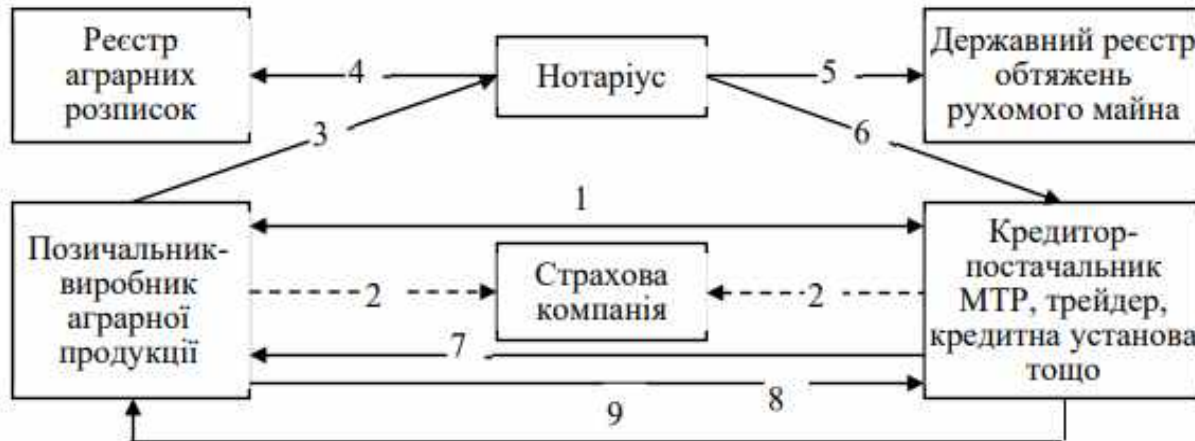

8.3. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.

АГРАРНА РОЗПISKA – це товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку аграрної продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах.

Товарна - боржник зобов'язується здійснити поставку узгодженої с/г пр-ї, якості, к-сть, місце та строк поставки якої визначені аграрною розпискою.

Фінансова - боржник має сплатити грошову суму, розмір якої визн. за погодженою боржником і кредитором формулою з урахуванням цін на с/г пр-ю у визначеній к-сті та якості.

1. Узгодження умов договору.
2. Предмет застави може бути застрахований кредитором або боржником.
3. Передача аграрної розписки у 2-х примірниках нотаріусу для посвідчення та реєстрації (один примірник лишається у нотаріуса).
4. Внесення відомостей про аграрну розписку в момент її посвідчення до відповідного реєстру.
5. Внесення відомостей про предмет застави до відповідного Державного реєстру.

6. Передача другого примірника аграрної розписки кредитору.
7. Видача кредиту у формі надання грошових коштів, послуг, поставки товарів, виконання робіт тощо.
8. Виконання зобов'язань шляхом здійснення поставки вказаної в аграрній розписці с.-г. продукції або шляхом перерахування грошових коштів.
9. Повернення аграрної розписки з відміткою про її виконання

Схема кредитування вітчизняних аграрних товаровиробників під заставу майбутнього врожаю з використанням аграрних розписок

8.3. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.

Відмінність аграрної розписки від інших фінансових інструментів

Характеристика ознак	Вексель	Форвардний контракт	Аграрна розписка
Безумовне боргове зобов'язання	+	-	+
Можливість виконання зобов'язань частинами (за формулою)	-	+	+
Можливість отримання товару в якості виплати	-	+	+
Можливість управління валютними та ціновими ризиками	-	+	+
Зобов'язання, забезпечення та їх реєстрація в одному документі	-	-	+
Можливість отримання банківської гарантії (аваль)	+	+	+
Централізований державний реєстр	-	-	+
Наявність кредитної історії	-	-	+
Позасудове стягнення	+	-	+

Реєстр аграрних розписок – це єдина інформаційна система, що містить відомості про обов'язкові реквізити виданих та погашених аграрних розписок.

8.3. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.

ЛІЗИНГ (від англ. «leasing» – оренда) – довгострокове користування матеріальними активами, оплачуване у вигляді щомісячних внесків з подальшою можливістю повного придбання в повну власність.

Предметом договору лізингу може бути неспоживча річ, визначена індивідуальними ознаками та віднесена відповідно до законодавства до основних фондів.

Суб'єкти лізингу

- **лізингодавець** – юридична особа, яка передає право володіння та користування предметом лізингу лізингоодержувачу;
- **лізингоодержувач** – фізична або юридична особа, яка отримує право володіння та користування предметом лізингу від лізингодавця;
- **продавець (постачальник)** – фізична або юридична особа, в якій лізингодавець набуває річ, що в наступному буде передана як предмет лізингу лізингоодержувачу;
- **інші юридичні або фізичні особи**, які є сторонами багатостороннього договору лізингу.

8.4. ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.

ІНВЕСТИЦІЇ – всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект.

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Власні

Можуть складатися із заощаджень громадян або підприємства, частини прибутку, амортизаційних відрахувань, страхової суми відшкодування витрат тощо.

Позикові

Складаються із кредитів банків та держави, облігаційних позик.

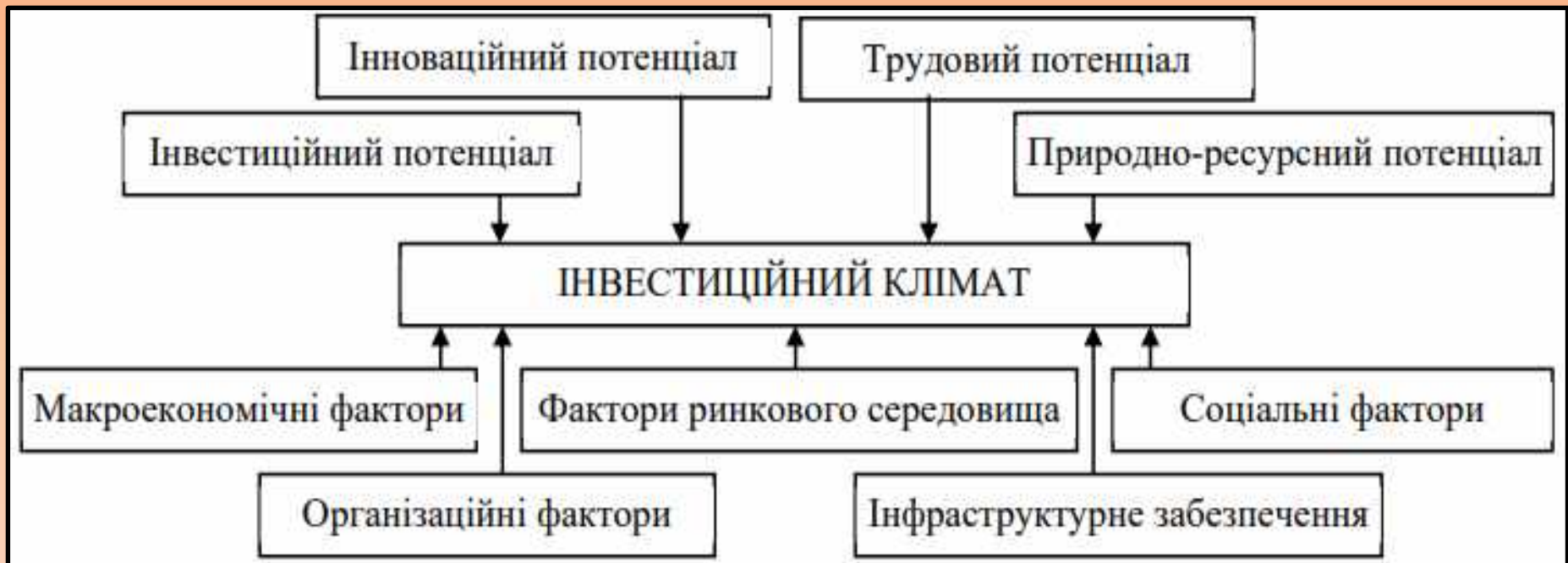
Залучені

Вміщують у себе емісію акцій, внески сторонніх інвесторів у статутний фонд, кошти на цільове інвестування, що надані безкоштовно.

8.4. ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку країни, регіону, корпорації).

Чинники, що впливають на інвестиційний клімат

8.4. ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.

ІНВЕСТИЦІЇ

Реальні

Вкладення коштів у засоби виробництва.

Фінансові

Кошти підприємств та бюджетні кошти, які спрямовуються на відтворення капіталу, кредитні ресурси банків, цінні папери, заощадження населення, кошти зарубіжних інвесторів.

Інтелектуальні

Авторські права, ноу-хау, ліцензії, досвід, кваліфікація, знання тощо.

Специфічні фактор впливу на інвестиційний клімат

1. Специфічність галузі.
2. Залежність від розвитку АПК.
3. Залежність від природно-кліматичних умов.
4. Необхідність державної підтримки та регулювання.
5. Потреба в інвестуванні соціальної сфери та інфраструктури.

Специфічні цілі інвестиційної діяльності

1. Відтворення родючості земель.
2. Забезпечення нормального функціонування біологічних організмів.
3. Забезпечення продовольчої безпеки держави.
4. Соціальний захист та забезпечення нормальних умов життя сільського населення.

Особливості інвестиційної діяльності

1. Забезпечення безперервності виробництва.
2. Необхідність фінансового оздоровлення підприємств.
3. Суцільна необхідність технічного переоснащення.
4. Необхідність урахування розвитку суміжних галузей в процесі інвестування сільського господарства

Напрями інвестування

1. Збільшення обсягів виробництва та підвищення продуктивності.
2. Підвищення родючості земель.
3. Підтримка біологічного потенціалу рослин і тварин.
4. Фінансування соціальної сфери та інфраструктури.
5. Фінансове оздоровлення підприємств.
6. Інтеграція сільськогосподарських підприємств.

Класифікація особливостей інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств

8.5. АГРОІННОВАЦІЇ – ВАЖЛИВИЙ ВАЖІЛЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.

ІННОВАЦІЇ – *новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ – *це сукупність заходів, спрямованих на створення, впровадження, поширення та реалізацію інновацій відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», що враховують особливості ведення сільськогосподарської діяльності та спрямовані на вдосконалення чи оптимізацію вже існуючої виробничої або управлінської структури, чи на диверсифікацію основної діяльності з метою отримання комерційного та/або соціального та екологічного ефекту, які здійснюються шляхом реалізації інвестицій, вкладених в об'єкти інноваційної діяльності.*

АГРАРНА ІННОВАЦІЯ – *це різновид інновації, що реалізується в аграрному секторі економіки з метою підвищення ефективності його діяльності та забезпечення стабільного розширеного відтворення сільськогосподарського виробництва.*

8.5. АГРОІННОВАЦІЇ – ВАЖЛИВИЙ ВАЖІЛЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.

Інвестиційно-інноваційна діяльність, її складові та взаємодія

8.5. АГРОІННОВАЦІЇ – ВАЖЛИВИЙ ВАЖІЛЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.

Чинники, що підсилюють та стимулюють інновації в аграрному секторі

<p>Харчова безпека з орієнтацією на енергоефективність</p>	<p><i>Населення світу може зрости майже до 10,5 млрд. осіб до 2100 року. Необхідне поліпшення ефективності використання ресурсів, для того, щоб відігравати певну роль у відкритій глобальній системі торгівлі. Цьому сприятиме наявність у деяких країнах високого відсотку родючих сільськогосподарських ґрунтів, винятковий рівень ноу-хау, достатня доступність води та привабливий клімат.</i></p>
<p>Зміна клімату, що впливає на наявність води, використання енергії та тваринництво</p>	<p><i>Підвищення температури та зміна погодних умов можуть спричинити повені, посуху та хвороби, і все це впливає на виробництво продуктів харчування та безпеку харчових продуктів. Вони також призводять до ризиків, пов'язаних з отримання доходів фермерів.</i></p>
<p>Екологічний вплив необхідно зменшувати за рахунок підвищення ефективності використання ресурсів у циркулярній економіці</p>	<p><i>Хімічна революція ХХ ст. призвела до створення сіг системи, яка, по суті, базується на великих витратах викопної енергії, синтетичних добрив, пестицидів та антибіотиків. Інтенсивне використання ґрунтів та монокультур без належного управління ґрунтами призводить до виснаження органічної речовини та ґрунтової біоти, надмірного ущільнення, спричиненого важкими механізмами, ерозії та поширення певних бактерій, грибів та бур'янів. Потрібно приділити більше уваги питанням, пов'язаним з біорізноманіттям, ландшафтом та природокористуванням.</i></p>
<p>Здоровий спосіб життя, що вимагає здорового харчування та зеленого середовища</p>	<p><i>Сільське господарство у містах та околицях може сприяти створенню здорового навколишнього середовища та способу життя. Цифрові інновації в харчових продуктах (включаючи розведення с/г культур та персоналізоване харчування) можуть зробити здоровий раціон доступнішим.</i></p>
<p>Сільські райони стикаються з різними проблемами</p>	<p><i>Сучасні тенденції демографії, урбанізації та збільшення розмірів агропідприємств призводять до зменшення населення в сільській місцевості. Крім того, в сільських регіонах населення скупчується в у великих поселеннях. Це призводить до питань щодо життєво важливої інфраструктури.</i></p>

8.5. АГРОІННОВАЦІЇ – ВАЖЛИВИЙ ВАЖІЛЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.

Класифікація інновацій за предметом та сферою застосування в аграрному секторі

Біологічні	<ul style="list-style-type: none"> - нові сорти й гібриди сільськогосподарських рослин; - нові породи, типи тварин і птиці
Технічні	<ul style="list-style-type: none"> - використання нових видів техніки та обладнання
Технологічні	<ul style="list-style-type: none"> - нові технології вирощування сільськогосподарських культур; - нові технології в тваринництві; - науково-обґрунтовані та екологічно обумовлені системи землеробства і тваринництва; - нові ресурсозберігаючі технології виробництва й зберігання сільськогосподарської продукції
Хімічні	<ul style="list-style-type: none"> - нові добрива та їхні системи; - нові засоби захисту рослин
Економічні	<ul style="list-style-type: none"> - нові форми організації, планування; - нові форми і механізми інноваційного розвитку підприємства
Управлінські	<ul style="list-style-type: none"> - нові форми організації й мотивації праці; - нові методи управління персоналом
Маркетингові	<ul style="list-style-type: none"> - вихід на нові сегменти ринку; - удосконалення якості продукції та розширення асортименту; - нові канали розподілу продукції
Соціальні	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення сприятливих умов для життя, праці і відпочинку сільського населення

8.5. АГРОІННОВАЦІЇ – ВАЖЛИВИЙ ВАЖІЛЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС – постійний процес пошуку, адаптації та імплементації в господарську практику результатів досліджень і розробок у вигляді нових сортів рослин, порід і видів тварин, кросів птиці, нових або поліпшених продуктів харчування, матеріалів, нових технологій у рослинництві, тваринництві та переробній промисловості, нових добрив та засобів захисту рослин і тварин, нових методів профілактики та лікування тварин і птиці, нових форм організації та управління різними сферами економіки, нових підходів до соціальних послуг, що дозволяють підвищити ефективність виробництва.

Стадії інноваційного процесу

Сертифікація
(патентування) ідеї

Наукове й
техніко-
економічне
обґрунтування
нового
продукту або
технології

Експеримен-
тальне
освоєння
зразків

Доведення
до
промисло-
вого в-цтва

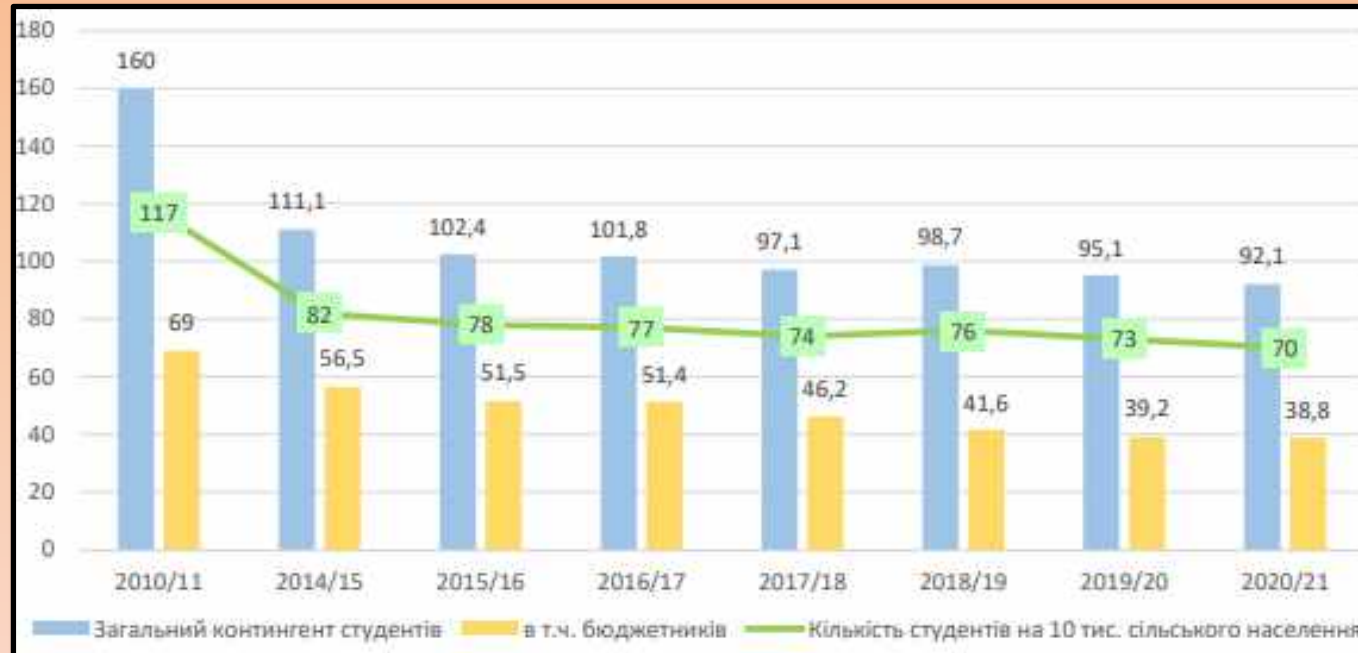
Одержання
нового
продукту

8.6. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО АГРАРНОЇ ОСВІТИ ТА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА.

Сценарії розвитку світу за Ю.Н. Харарі

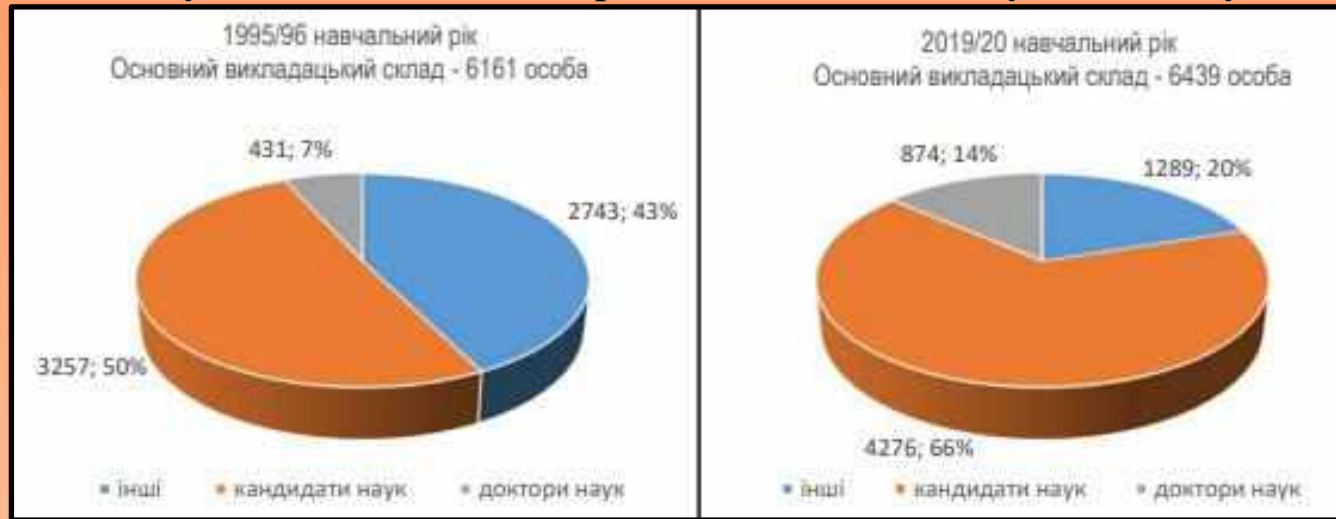

Динаміка контингенту студентів у аграрних ЗВО (університети, академії, інститути), тис. осіб

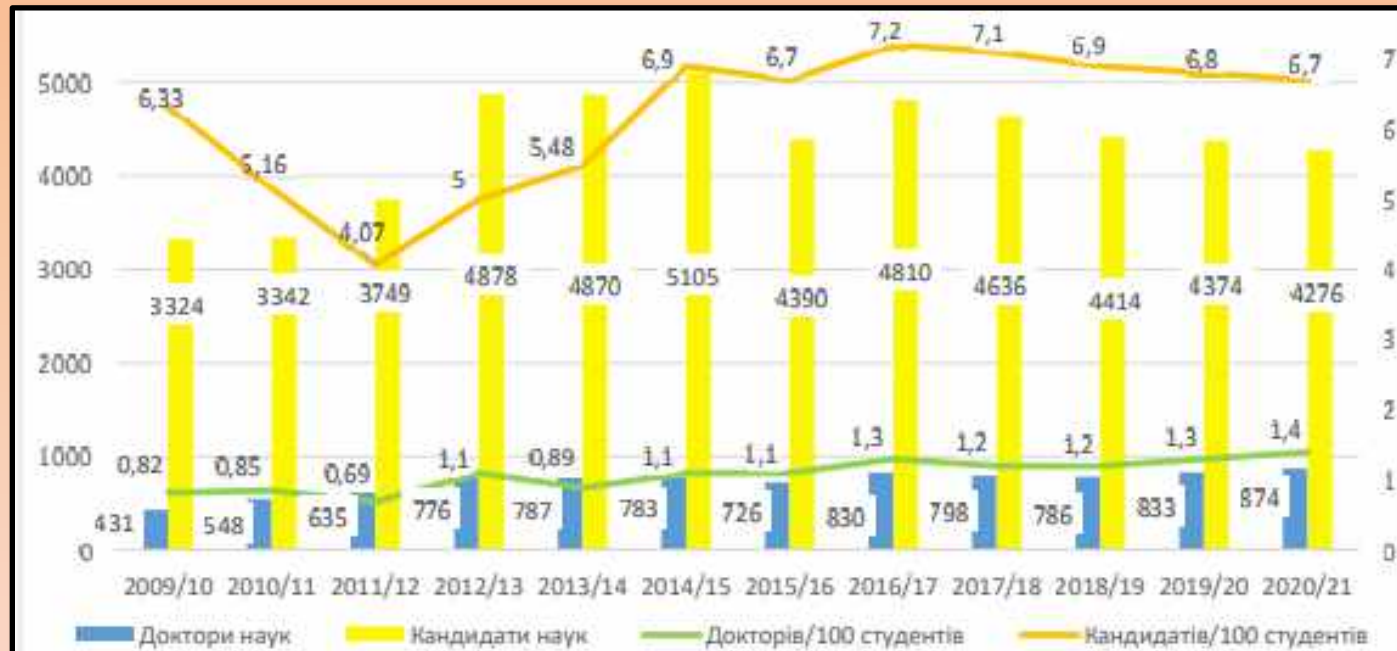

8.6. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО АГРАРНОЇ ОСВІТИ ТА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА.

Якісний склад науково-педагогічних працівників ЗВО за науковими ступенями, осіб / %

Динаміка кількості НПП аграрних ЗВО з науковими ступенями із розрахунку на 100 студентів наведеного контингенту, осіб

8.7. НАУКОВЕ ПІДГРУНТЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ Й ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ С/Г ТОВАРОВИРОБНИКІВ.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ДОРАДЧА ДІЯЛЬНІСТЬ – сукупність дій та заходів, спрямованих на задоволення потреб особистих селянських та фермерських господарств, господарських товариств, інших сільськогосподарських підприємств усіх форм власності та господарювання, а також сільського населення у підвищенні рівня знань і вдосконаленні практичних навичок прибуткового ведення господарства.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ЕКСПЕРТ-ДОРАДНИК – фізична особа, яка проводить дорадчу діяльність не на постійній основі, має достатній фаховий рівень та одержала кваліфікаційне свідоцтво відповідно до вимог законодавства і надає дорадчі послуги на запит дорадчих служб та дорадників.

Експертами-дорадниками є працівники закладів науки та освіти, інші вузькоспеціалізовані фахівці, які внесені до Реєстру дорадників.

8.8. РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ – ОДИН ІЗ ВИЗНАЧАЛЬНИХ ПРІОРИТЕТІВ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ.

Динаміка чисельності сільського населення України, 2010–2018 рр

Станом на	Осіб			Питома вага сільського населення у загальній чисельності, %
	Усе населення	Міське	Сільське	
01.01.2011	45 778 534	31 441 649	14 336 885	31,32
01.01.2012	45 633 637	31 380 874	14 252 763	31,23
01.01.2013	45 553 047	31 378 639	14 174 408	31,12
01.01.2014	45 426 249	31 336 623	14 089 626	31,02
01.01.2015	42 929 298	29 673 113	13 256 185	30,88
01.01.2016	42 760 516	29 584 952	13 175 564	30,81
01.01.2017	42 584 542	29 482 313	13 102 229	30,77
01.01.2018	42 386 403	29 370 995	13 015 408	30,71
01.01.2019	42 153 201	29 256 696	12 896 505	30,59

Народжуваність, смертність та природний приріст (скорочення) населення за типом поселень в Україні у 2010-2017 роках (на 1 000 осіб наявного населення)

Роки	Міські поселення			Сільська місцевість		
	кількість живонароджень	кількість смертей	природний приріст, скорочення (-)	кількість живонароджень	кількість смертей	природний приріст, скорочення (-)
2010	10,4	13,7	-3,3	11,9	18,6	-6,7
2011	10,5	13,1	-2,6	12,1	17,7	-5,6
2012	10,9	13,1	-2,2	12,6	17,7	-5,1
2013	10,5	13,2	-2,7	12,3	17,7	-5,4
2014	10,2	13,2	-3,0	12,2	18,1	-5,9
2015	10,4	13,2	-2,8	11,3	18,0	-6,7
2016	10,0	13,2	-3,2	10,8	17,6	-6,8
2017	9,2	13,0	-3,8	9,9	17,3	-7,4

8.8. РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ – ОДИН ІЗ ВИЗНАЧАЛЬНИХ ПРІОРИТЕТІВ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ.

Групи областей за динамікою трансформаційних змін в 1990-2015 рр.

Назва групи	Характеристика групи	Області
Група 1	Велике зниження середньої людності сіл в діапазоні 18,1–39,6 % та значне зменшення їх загальної кількості на 1,9– 6,5 %	Кіровоградська, Луганська, Полтавська, Сумська, Чернігівська, Харківська, Житомирська, Київська
Група 2	Суттєве скорочення середньої людності і невелике (0,2–0,1 %) зменшення поселенського потенціалу	Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Хмельницька
Група 3	Відносно рівномірне зменшення середньої людності поселень та їх кількості	Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська

8.8. РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ – ОДИН ІЗ ВИЗНАЧАЛЬНИХ ПРІОРИТЕТІВ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ.

Основні процеси, що впливають на формування сталого розвитку

